
BIJEN EN WESPEN STEKEN

INLEIDING

Al sinds de oudheid zijn allergische reacties op bijen- en wespensteeken bekend. Zo duiden de hiërogliefen van de graftombe van Faraó Menes van Egypte op het overlijden van deze koning als gevolg van een insectensteek. Ook nu overlijden er nog steeds mensen na een bijen- of wespensteek. Tijdens een steek laat het insect gif achter in de huid van het slachtoffer. Bij niet-allergische personen ontstaat rond de steekplaats een bultje dat rood wordt en hevig kan jeuken. Dit bultje is meestal na een paar dagen verdwenen.

DE ALLERGISCHE REACTIE

Een klein deel van de bevolking reageert uitzonderlijk heftig op een bijen- of wespensteek. Zo'n heftige reactie duidt meestal op een allergie voor bijen- en wespengif. Een dergelijke reactie kan pas ontstaan als de persoon al eens eerder in aanraking is geweest met het insectengif. Bij de eerste steek (die niet zelden wordt vergeten) zal een patiënt meestal niet fel reageren, al kan de allergie dan wel volledig worden opgebouwd. Hierdoor kunnen er bij de eerstvolgende steek al levensgevaarlijke situaties ontstaan. Dit kan zich uiten in rode bultjes over het gehele lichaam -ook op de handpalmen en voetzolen- die gepaard gaan met hevige jeuk. Daarnaast kunnen onder andere de ogen en lippen opzwellen. Indien er zwellingen in het halsgebied (vaak niet zichtbaar) optreden, kan de patiënt moeilijk spreken en slikken en wordt hees en kan de ademhaling worden belemmerd. Ook kan de ademhaling problemen geven ten gevolge van een vernauwing van de luchtwegen in de longen zoals bij astma het geval is. Dit uit zich in kortademigheid, piepen en een drukkend gevoel op de borst. Bij een aantal patiënten is ook het maag-darmkanaal betrokken bij de reactie en kunnen misselijkheid, braken, diarree, buikkrampen en het laten lopen van ontlasting voorkomen. Soms wordt ook de urine spontaan geloosd. In het ergste geval kan de bloeddruk sterk dalen en kunnen er hartritme stoornissen ontstaan, soms gevolgd door bewustzijnsverlies. Meestal treden deze reacties binnen een kwartier na een steek op.

NOODBEHANDELING VAN ERNSTIGE REACTIES OP EEN INSECTENSTEEK

Een patiënt die één van de hierboven beschreven verschijnselen vertoont, dient zo spoedig mogelijk naar de dichtstbijzijnde arts te gaan. Deze arts kan een noodbehandeling uitvoeren die uit één of meer injecties bestaat. Zelfs ziekenhuisopname behoort tot de mogelijkheden. Daarna zal de patiënt contact moeten opnemen met zijn huisarts. Deze zal wellicht een noodset voorschrijven zodat de patiënt zichzelf bij een volgende insectensteek een noodbehandeling kan toedienen.

De noodset bestaat onder meer uit een automatische injectiespuit die bij toepassing tegen het dijbeen wordt gedrukt waardoor de naald er vanzelf uitspringt en de injectievloeistof afgeeft. Gelukkig is er nu een behandeling die patiënten vrijwel volledig beschermt tegen reacties na een insectensteek, de zogeheten hyposensibilisatiekuur. De huisarts zal de patiënt hiervoor doorverwijzen naar een specialist. Dit is meestal een allergoloog, een huidaarts, een internist, een kinderarts, een keel-, neus- en oorarts of een longarts.

VASTSTELLING VAN DE INSECTENGIFALLERGIE

De specialist zal door middel van een gesprek, huidtest en een bloedproef een allergie voor insectengif vaststellen en de behandeling starten. Bij de huidtest worden kleine hoeveelheden gezuiverd bijen- en wespengif in oplopende concentraties met een klein naaldje in de huid gebracht. Uit de reactie van de huid kan de specialist ook aflezen voor welk soort gif er een overgevoeligheid bestaat. De soortbepaling van het insect kan eveneens geschieden door middel van analyse van het bloedmonster. Een aantal patiënten heeft een duidelijk verhoogde kans op het ontwikkelen van levensbedreigende reacties na een insectensteek. Bij deze patiënten zal de specialist een behandeling voorstellen waarbij de klachten na een insectensteek meestal worden teruggebracht tot die van een niet-allergisch persoon. Zo'n behandeling heet een hyposensibilisatiekuur.

BEHANDELING VAN ALLERGIE DOOR HYPOSENSIBILISATIE

De beste methode om een patiënt succesvol te behandelen voor een bijen- of wespengifallergie is de hyposensibilisatiekuur. Hiermee wordt de patiënt blijvend ongevoelig gemaakt voor het insectengif. De injectiekuur

bestaat uit een instelfase en een onderhoudsfase. Gedurende de instelfase dient de behandelend specialist aan de patiënt oplopende concentraties gezuiverd insectengif toe. De hoogste dosis die wordt bereikt komt overeen met de hoeveelheid gif die noodzakelijk is voor een afdoende bescherming tegen een toekomstige insectensteek. De fase die volgt op de instelfase heet de onderhoudsfase. In deze fase krijgt de patiënt om de 4 à 6 weken de hoogste dosis ingespoten. Al bij het begin van de onderhoudsfase is de patiënt volledig beschermd tegen het gif en hoeft hij de levensreddende injectiespuit niet meer bij zich te dragen. Tot op dit moment kan de patiënt zich extra beschermen met de hieronder genoemde voorzorgsmaatregelen.

VERMIJDEN VAN INSECTEN/VOORKOMEN VAN INSECTENSTEKEN

Het is belangrijk dat patiënten met een bijen- of wespengifallergie deze insecten zoveel mogelijk vermijden en voorkomen dat zij worden gestoken. Onderstaande maatregelen kunnen hierbij helpen:

Kom bij voorkeur niet in de buurt van bloeiende bloemen of overrijp (afgefallen) fruit en wees voorzichtig bij het plukken van fruit of bloemen.

Laat tijdens het eten in de vrije natuur (picknick) geen zoetigheden of vlees(resten) rondslingeren en gebruik een insectenwerende crème of spray voordat u gaat eten.

Vermijd vuilnisbakken en afvalcontainers.

Vermijd plaatsen in de vrije natuur waar dieren worden gevoerd, aangezien rondslingerende voedselresten bijen en wespen aantrekken.

Verplaats geen dikke oude takken of boomstronken aangezien wespen daar hun nest kunnen hebben.

Voorzichtigheid is geboden bij het werken in de tuin en tijdens het fietsen! Bedek het lichaam zoveel mogelijk (bijvoorbeeld door middel van een hoed, handschoenen, een bloes met lange mouwen en lange broek).

Vermijd het gebruik van parfum, haarspray, sterk geparfumeerde zeep, zonnebrandcrème, aftershave of lichaamsverzorgende sprays.

Draag bij voorkeur nauwsluitende kleding en vermijd zwarte stoffen en kleurige bloempatronen. Witte, groene en lichtbruine stoffen verdienen de voorkeur.

Let er met name tijdens het sporten en spelen in de vrije natuur op dat transpiratievocht stekende insecten aantrekt.

Loop buiten nooit op blote voeten. Bijen houden namelijk van klaver en veel wespen leven in de grond. Draag ook geen open schoenen.

Vermijd snelle bewegingen. Als er een bij of wesp in de buurt is, sla dan niet overhaast naar het insect.

Houd de ramen van uw slaapkamer overdag goed gesloten of breng een hor aan.

Laat insectennesten verwijderen door een beroepsverdelger.

Wordt u ondanks alle voorzorgsmaatregelen toch gestoken, verwijder de angel dan zo snel mogelijk aangezien er zelfs zonder het insect (met name in het geval van bijen) gif uit het gifzakje wordt "gepompt". Kras de angel met uw nagel of met een mesje weg. Trek de angel niet tussen twee vingers uit de huid omdat het gifzakje dan verder wordt leeggeknepen.

Neem te allen tijde uw noodset mee indien u nog niet wordt behandeld met een hyposensibilisatiekuur of een onderhoudsdosis nog niet is bereikt. Informeer uw collega's, familie en vrienden over uw insectengifallergie en laat de automatische injectiespuit zien. Leg hen uit hoe deze in geval van nood wordt toegepast. Indien u gestoken wordt, kunt u in eerste instantie afwachten aangezien er niet altijd een reactie plaatsvindt (dit gebeurt in ongeveer de helft van de gevallen). Houd uw noodset bij de hand en houd uw lichaam zo koel mogelijk, bijvoorbeeld door de schaduw op te zoeken. Reacties die zich rond de steekplaats op de huid voordoen zijn niet belangrijk, maar reacties die elders in het lichaam optreden wel. In dit laatste geval dient u zeer oplettend te zijn. Als u het gevoel heeft uw bewustzijn te verliezen of niet (goed) te kunnen ademen of wanneer u twijfelt dat het goed zal gaan, dan dient u snel de automatische injectiespuit toe te passen. Hierna dient u altijd zo spoedig mogelijk een arts te raadplegen zodat een definitieve medische behandeling kan worden ingezet.

